

Örkeneds kyrka

56.3980, 14.3239

När kyrkan byggdes i slutet av 1780-talet ersatte den en träkyrka från 1500-talet som var tillägnad Sankt Johannes. Den kyrkan hade i sin tur ersatt en medeltida kyrka, vars utseende är okänt.

Den nuvarande kyrkan ritades av den kunglige arkitekten Carl Fredrik Adelcrantz, och eventuellt var det Olof Tempelman som tog fram den första osignerade originalritningen. Tempelman deltog i många av kung Gustav III:s storslagna byggprojekt. Han ritade bland annat Gustav III:s paviljong i Hagaparken, en paviljong som färdigställdes 1790, samtidigt med Örkeneds kyrka.

Kyrkans originalritningar visar dock att man ursprungligen tänkt sig en korskyrka, men korsarmarna blev inte byggda även om man förberedde sig genom att murarna konstruerades tunnare där korsarmen var tänkta att placeras. Det förenklade utförandet av kyrkobyggnaden föregicks av en ödmjuk anhållan hos konungen om att den fattiga socknen skulle slippa en kostsam korskyrka med dyrt underhåll i framtiden. Tack vare

församlingens nyinstallerade kyrkoherde, hovpredikant Roloff Schrevelius Anderssons synbarligen goda rykte visade Gustav III förståelse gentemot församlingens önskemål.

Grunden till kyrkan lades 1784 av murmästare Nils Billing från Kristianstad. Samtliga vapenföra män i församlingen fick hjälpa till med kyrkbygget. På väggarna i vapenhuset har man under putsen funnit siffror och initialer, som förmodligen är anteckningar om utförda dagsverken.

Kyrkans väggar uppfördes av kraftiga stenar som lades i lera, eventuellt hämtad från Strönhult i södra delen av socknen. Timmerarbetet utfördes av Sjunne Holmgren från Rösjöholm. Om arbetarnas prestationer berättar en inskrift över ingången till sakristian: "Måns Olsson och Nils Billing murade, Måns och Siunne Holmgren timrade tåkete och inredde denna kyrka på 7½ månad. Församlingen skänkte allt trävirket, framförde sten och murbruk och gjorde 4860 dagsverk".

Det tog lång tid innan kyrkan stod färdig, och även om invigningen skedde den första söndagen i Advent 1788, dröjde det till 1790 var kyrkan fullt färdig med

torn.

En bevarad detalj från den tidigare kyrkan på platsen är predikstolen som dateras till slutet av 1600-talet. Den gustavianska baldakinen är betydligt yngre och snidades för den nybyggda kyrkan.

Altartavlan som visar den döda frälsaren Kristus som tas ned från korset, målades av den Skånske konstnären Martin David Roth, som 1783 blev ritmästare vid Lunds universitet. Själva altaruppsatsen som inramar tavlan är skapad av skulptören J Millberg från Landskrona.

I sakristian finns en altartavla som visar Jesus vid Tiberias sjö, målad 1958 av konstnären David Ralson. Han hette ursprungligen Karl David Larsson, men efter att ofta blivit förväxlad med den mer kände konstnären Carl Larsson ändrade han sitt namn i och med att han flyttade till Chicago där han blev reklamtecknare. När han 1929 flyttade hem till Sverige igen fortsatte han som reklamtecknare, och det var först i början av 1950-talet efter att han fått en förfrågan om att göra en altartavla till Göteryds kyrka i Småland som han sadlade om och satsade på den sakrala konsten.

På norra väggen i långhuset hänger en målning föreställande Jesu dop, skapad av Stig Svensson som var född i Örkened, och som själv skänkte tavlan till kyrkan.

Tavlan vid dopfunten är skapad av Gert Kaffa.

Den rikt skulpterade dopfunten är enligt inskription snidad 1727, och renoverad flera gånger, bland annat på 1820-talet. På den tillhörande baldakinen finns kung Gustav III:s krönte namnschiffer.

På 1870-talet byggdes orgelfasaden och en ny orgel installeras. Orgeln byggs om 1941 och 1985, men en del pipor från de tidigare instrumenten finns kvar i den befintliga orgeln.

På läktarbarriären finns målningar av provincialmålare Sven Cronholm föreställande apostlarna med Kristus i mitten.

I vapenhuset står en kyrktupp i svartmålad smidesjärn, som kommer från den föregående 1500-talkyrkan på platsen. Vindflöjeln med årtalet 1699 var en gång placerad på klockstapeln, som revs då den nya kyrkan fick ett torn.

Källor:

Webb: Örkeneds församling.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Folder: "Örkeneds kyrka - kort beskrivning".

Bok: "50 kyrkor i nordöstra Skåne". Regionmuseet

Kristianstad. ISBN 978-91-977127-7-4